

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА
КОАЛИЦИЯ 2000

ИСПАНСКИЯТ ОПИТ В СЪДЕБНАТА РЕФОРМА:
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРИЛАГАНЕТО МУ
В БЪЛГАРИЯ

Стенографски протокол

София, 29 май 2003 г.

На 29 май 2003 г. от 11,00 ч. в Центъра за изследване на демокрацията се проведе Кръгла маса на тема “Испанският опит в съдебната реформа: възможности за прилагането му в България”.

Кръглата маса бе открита и председателствана от г-жа Мария Йорданова – директор на Правна програма в Центъра за изследване на демокрацията.

* * *

ПРЕДС. МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Уважаеми колеги и гости, госпожи и господа! Имам удоволствието да поздравя всички с “Добре дошли!” в Центъра за изследване на демокрацията и да открива днешната дискусия на тема “Испанският опит в съдебната реформа и възможностите за прилагането му в България”. Една изключително интересна тема за всички тук присъстващи, тъй като ние заедно от години работим по проблемите на съдебната реформа, тук на това място сме провели не малко срещи и дискусии. Това е един добър повод да получим повече информация и представа за това как в други страни в условията на преход към демокрация са решавани изключително трудните проблеми на съдебната реформа.

Бих искала специално да благодаря на Испанското посолство в лицето на посланик Хорин за изключителното съдействие и подкрепа, без които не би била била възможна организацията и провеждането на днешната среща.

С това откривам дискусията и предоставям думата на посланика на Кралство Испания г-н Хорин за встъпителни думи.

ХОСЕ АНХЕЛ ЛОПЕС ХОРИН: Много Ви благодаря. Бих искал да изразя нашето задоволство от провеждането на днешната среща. Мисля, че тя илюстрира отличните отношения и сътрудничество, които съществуват между институциите на Испания и Центъра за изследване на демокрацията.

Това е един форум, който е открит за дебати и който заради собствените си заслуги се радва на голям престиж в България.

Ние в Испания си даваме ясна сметка за огромната важност, която представлява за правовата държава, възможността да разполага с модерно и ефикасно правосъдие. Също така знаем, че то е абсолютно необходимо за правителствата и за всички нас, които наблюдаваме процесите, в гражданското общество. Точно заради това ние отдаваме голямо значение на тази Кръгла маса, която ще позволи с абсолютна сигурност да направим открита обмяна на мнения за правосъдието в Испания и в България, като се има предвид, че тази дискусия има и допълнителна стойност – тя се осъществява в рамките на едно гражданско общество.

Що се отнася до институционалното сътрудничество, с цел да приближим България по пътя ѝ към Съвета на Европа, а също така да допринесем към усилията на правителството в развитието на реформите, ние разработваме един проект, който се финансира от Испанската агенция за международно сътрудничество и който се нарича “Укрепване на съдебната власт в България”. Този проект позволи голям брой експерти да посетят България през последните месеци. Осъществи се една благоприятна обмяна на мнения с представители на прокуратурата, на съдебната власт и на Министерството на правосъдието. И сега тази благотворна размяна на мнения се разширява и прераста в сътрудничество.

Освен това аз искам да кажа, че отивайки по-нататък от техническите резултати от този проект, за мен е много приятно да установя и да подчертая изключително добрите приятелски лични връзки, които се установяват между нашите експерти.

Нашата цел е да бъдем полезни чрез излагането на нашия собствен опит. Ние нямаме претенцията да налагаме този опит, а да окажем помощ на България по проблемите, с които ние сме се срещали ежедневно в този безкраен процес на модернизация на правосъдието. И оттук вече идва и

названието на тази Кръгла маса “Испанският опит в съдебната реформа и възможностите за прилагането му в България”.

Господин Алберто Дорега е човекът, който познава проблема от всички възможни ъгли и неговият принос без съмнение ще бъде от изключителен интерес.

Като благодаря на всички за тяхното присъствие – представители на политическата класа, на правосъдието и естествено на самия Център за изследване на демокрацията, пожелавам успешна работа на Кръглата маса.

Благодаря.

ПРЕДС. МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря, господин посланик.

Преди да предоставя думата на нашия гост бих искала да кажа само няколко думи. Излишно е да го представям, тъй като заедно с поканите за днешната среща ние разпространихме справка за неговата професионална кариера, от която е видно, че освен доктор по конституционно право и преподавател, г-н Дорега активно е ангажиран в процеса на реформиране на испанската съдебната система, на нейното модернизиране. Със своето експозе той ще ни предостави ценна информация за трудностите и за успехите на испанската реформа, след което всички присъстващи ще могат да вземат участие в дискусиата.

Предоставям думата на г-н Дорега.

АЛБЕРТО ДОРЕГО: Благодаря за поканата да участвам заедно с вас в тази Кръгла маса, която се отнася до реформа в правосъдието в Испания. Благодаря на Центъра за изследване на демокрацията, на Правната програма на г-жа Йорданова, много благодаря на блестящия екип от професионалисти, за които ние в Испания имаме много добри отзиви. Става дума за работата, която вие развивате в толкова важни области, като например електронните комуникации, адаптирането на правото към новите социални реалности – цялата тази работа, която вие извършвате относно реформа на правосъдието и която толкова много се доближава до това, което ние правим в Испания и

въобще работата ви по модернизацията на съдебната система като цяло във вашата страна.

Аз бих искала да ви кажа, че така както сподели г-н посланикът, ние в Испания през последните години преминахме през важни процеси на трансформация, включително извънредно важен процес на преход в политическия живот, което също имаше отражение върху правосъдието.

Конституцията от 1978 г., Конституцията, която и в момента е действаща в Испания, беше и продължава да бъде все още една голяма надежда за всички испанци. Тя предполагаше да се премине от един затворен политически режим към едно демократично общество, което е отворено, разбира се, водени от желанието да направим дълбоки промени във всички институции и желанието също да направим преобразование и в правосъдието. Това предполагаше необходимостта да установим една съдебна власт, която да бъде независима, една съдебна власт, която да бъде отговорна пред гражданите, и освен това една съдебна власт, която да служи на гражданите и да бъде обърната към гражданите.

Този процес на създаване на едно правосъдие, което да бъде независимо, едно правосъдие, което да бъде безпристрастно в своето поведение, също така намери съвсем ясно отражение в испанската Конституция. В първоначалния етап на нашите трансформации в политически план също така се посветихме и ние работихме по този процес, започнахме да изграждаме една съдебна власт, която да бъде независима и безпристрастна в нашата държава. Направихме важни преобразования. Извършихме също така важни законодателни реформи, важни организационни реформи.

И тук искам да дам първия елемент за разсъждение и за дебат, по който да работим. Смятам, че основната ос, точката, която действително е важна за изграждането на една съдебна власт, която да бъде независима, една съдебна власт, която да бъде достойна, да бъде уважавана и да я притежава едно модерно демократично общество, това е съществуването на

статут съдията, на истинска професионална кариера в съдебната власт. Тоест да се регулира статута на съдии, магистрати, юристи, които професионално да изпълняват своята функция и които да служат на гражданите и на обществото. Една прозрачна система за достъп до съдебната система, една система за вътрешно повишаване в съдебната система, която също да бъде базирана на прозрачността на капацитета на професионализма. И също така системи за контрол от страна на публичната власт, от страна на самите граждани на нашия парламент и, разбира се, на самата съдебна власт от страна на Министерството на правосъдието преди всичко, насочени към този съдебен апарат, който да бъде абсолютно прозрачен, основан на професионалните принципи.

Мисля, че през тези години в Испания ние направихме много важни крачки в този смисъл. Разбира се, целта, която ние си поставихме в 1978 г. с одобряването на сегашната конституция, смятам, че до голяма степен в нашата страна, беше изпълнена благодарение на много реформи, разумни, умерени, които са базирани на диалога, които бяха основани на участието на абсолютно всички.

Все пак, вярно е, че в нашата страна усещането и схващането, което имат гражданите за функционирането на правосъдната система въобще и на правосъдието като цяло, не е точно едно усещане на задоволство. Тоест у гражданите няма усещане, което да е в полза на това как функционира съдебната система в Испания. Аз бих казал пред вас, че това е така, защото правосъдието в Испания има един много дълъг път, който трябва да измине в търсенето на по-голяма ефикасност в своето функциониране, една по-голяма ефективност в работата и един по-голям ангажимент спрямо това да служи на гражданите. Не е достатъчно само да се изгради една съдебна власт, която да бъде независима от изпълнителната власт, една съдебна власт, която да бъде солидна, на здрави основи, необходимо е също така да се изгради една съдебна власт и една съдебна система, която да бъде ефикасна, да служи на самите граждани. И тази втора фаза в реформите на правосъдието в момента

е тази, по която ние директно работим. Ние твърдо сме се заели с тази фаза и това е цел на испанското правителство. Точно заради това и за да можем да постигнем тази цел, тоест да направим този втори преход, тази втора реформа на испанското правосъдие, което си поставя за цел ефективност на системата, точно заради това ние създадохме един работен метод, който е по-различен, работен метод, който наследява това, което бяхме направили преди това, но което му придава ново измерение. И точно това ние нарекохме Държавния пакт за реформата на правосъдието. Той е цялостно свързан с някои от инициативите, които доколкото знам и вие в България също така сте започнали във връзка с реформата във вашата съдебна система. Този Държавен пакт за реформата в правосъдие, който ние подписахме пролетта на 2001 г., следователно той вече е в сила и се изпълнява от две години, един опит да се установят солидни основи, основи, които са твърде солидни в политическо отношение на реформите в правосъдието и това да се развие в продължение на 6 до 8 години. Не става дума да се предприемат никакви незабавни мерки, а по-скоро за една програма за действие, която ще обхване от 6 до 8 години и която ще обхване цялостната реформа на съдебната система в Испания.

От политическа гледна точка идеята и то основната, възловата идея, която е залегнала в този Държавен пакт, е съвсем ясна. Става дума за идеята Държавният пакт да представлява, първо, едно споразумение между всички политически формации. Това не трябва да бъде една програма, която е изработена от едно правителство. Ние трябва да направим така, че правосъдието, разбира се, това е една идея, която аз искам да подчертая, правосъдието не трябва да бъде една политика само на едно правителство, правосъдието трябва да бъде една политика, която да бъде от национален интерес. Следователно трябва да бъде по мое мнение и по мнението на испанското правителство един сценарий, който да бъде твърде сходен с този, който съществува относно външните отношения, политиката на отбрана, национална сигурност. Тоест това трябва да бъде една сходна политика на

всички изброени, трябва да се счита за една политика от национален интерес. Следователно не трябва да бъде повод за никакви дискусии и противоречия между политическите партии, а трябва да бъде една стабилна рамка с възможност да пребъде във времето, да съществува във времето. И това е голямото предизвикателство, което имаме. Точно заради това ние очертахме една много амбициозна програма за действие, имам предвид Държавния пакт. Мисля, че вие познавате тази програма, ние можем да я коментираме на тази Кръгла маса. Това един държавен пакт, който се основава на идеята на съответните и съвместните отговорности на всички политически сили. Тоест абсолютно всички политически групи, които са събрани в правителството, сме тези, които планираме и които организираме този процес на реформи. Не става дума само за Министерството на правосъдието, което ръководи и управлява този проект, а всички трябва да участваме заедно и всички трябва да участваме с консенсус.

Тази програма за реформи, която ние изработихме, се основава преди всичко на три основни оси.

Първата ос това са законодателните реформи и по-специално това са реформите, които са от процесуално естество в нашата система. В Испания съществуваха и все още днес съществуват процесуални закони, които регулират процедурите в съдебната власт, които са много, много стари, извънредно стари, закони, които вече не могат да служат и да дадат отговор на едно съвременно модерно общество. И аз мога да посоча тук един пример. Например по тези закони в нашия парламент се приключва работата по новия кодекс за ликвидиране на дружествата – един закон, който е извънредно важен, и законът, който също така се занимава и с това как да приключи един процес. Нека да ви кажа, това е един Закон за приключване на производството, който е от 1829 година. Не, не се плашете от датата, от 1829 година е този закон! Това е един закон, който днес регулира цялата панорама на кризата в предприятията, това е един, който е изработен тогава, когато имаше все още платноходки и корабите пътуваха с платна.

Фактически това е един закон, който трябва да се впише в едно общество, което се преобразува.

През последните две години ние реформирахме също големия Кодекс за гражданските процедури и направихме един нов Кодекс за гражданския процес. Преди шест месеца изработихме нов Кодекс за наказателното право и процес в нашата страна, който разкрива цяла една нова перспектива пред криминалното разследване, пред наказването на тези деяния с един огромен потенциал в нашата страна, разбира се, що се отнася до функционирането на производството по наказателни дела.

Както казах, ние направихме преобразованията и съвсем скоро ще организираме и самия стопански живот, регулирането на законите, свързани с анонимните дружества, с ликвидирането на такива дружества. Това е свързано с търговското право в Испания.

Освен тази първа ос – става дума за модернизацията в законодателството, процесуалното законодателство – също така има една втора ос. В процес на преобразование на правосъдието е модернизирани организационните структури.

Както ви казах, по отношение на законодателните промени беше необходимо да се направи една революция и да се регулира по по-подходящ начин норма, която идва от 19 век, като тази норма трябва да бъде пренесена през 20 в 21 век. По същия начин трябва да се направи реформа в организацията ни. Днес в Испания организацията на целия този бюрократичен апарат на испанското правосъдие е извънредно остаряла и който излиза извън рамките на съвременното. Съществува една териториална карта на испанското правосъдие, която е много стара, която се основава на организационни принципи също така от 19 век, които вече не отговарят на тези предизвикателства на съвременното общество, общество, в което превес има информацията, информационната техника. Апаратът, който подкрепя дейността на всички магистрати, прокурори и съдии, които не изпълнява по задоволителен начин тази функция и които не успя да се

снабди с модерни методи за управление, не успя да направи този скок, който направиха административните органи в нашата страна, и който не можа да се издигне на висотата на това общо преобразование в публичната администрация, въобще в публичния сектор в Испания. Точно заради това ние насърчихме една реформа, която е извънредно важна, една цялостна реформа на административния апарат, който трябва да служи на испанското правосъдие. Тази реформа вече е залегнала в програмата за действие през следващите месеци.

Понастоящем в кортесите на нашия парламент има един нов закон, нека да го наречем Закон за реформа в съдебната система. Такъв закон има и във вашата страна. И точно чрез него ние правим едно глобално преобразование, което е извънредно важно, на службите на съдебната администрация. Също така се одобри току-що в испанския парламент една глобална реформа на организационната система на прокуратурата, като тази институция, която е действа преди всичко по наказателните дела, получи една нова модерна организационна перспектива и за която също можем да направим съответните коментари на тази Кръгла маса, ако вие сметете това за необходимо.

Заедно с тези две основни оси – законодателната модернизация и модернизацията в организационно отношение – също така е необходима и една трета ос, която ще подкрепи реформата. Това е модернизацията на инфраструктурата и преди всичко на технологиите. Правосъдието в Испания от много години насам е отдалечено от процесите на преобразование и модернизация, които са общи и които е провела общата администрация. Необходимо е то да бъде модернизирано по отношение на инфраструктурите си, на участието в новите информационни технологии и технологиите, свързани с комуникациите.

Без да можем да отговорим на това предизвикателство ще бъде невъзможно правосъдието да даде задоволителен отговор на гражданите. Заради това Държавният пакт за реформата в правосъдието предвижда

значителен принос от страна на бюджета. Гражданите трябва да разберат колко е необходимо съответни фондове от бюджета допълнително да се насочат към правосъдието в достатъчни количества, които да бъдат щедри, обаче да бъдат добре планирани във времето, за да може да се отговори на тези нужди. Не е много лесно да бъде обяснено на гражданите, защото в много случаи те не проявяват разбиране за това, че правосъдието е една публична услуга, която е абсолютно необходима и ще служи на техните лични нужди. Това също е едно от големите предизвикателства, които ние поемаме, т.е. необходимостта към правосъдието да се насочат съответните средства за допълнително финансиране, които са извънредно важни и които ще могат да преобразят сегашната традиционна панорама относно инвестициите и средствата за влагане в правосъдието.

Без съответната адекватна комуникация между всички звена на правосъдната система, на съдебната система не е възможно да се постигне например надеждна статистическа система, която ще позволи да управляваме правосъдната система. Не можем да имаме съответната политика, която да бъде ефикасна и следователно ние полагаме усилия тази трета ос да бъде толкова важна, както предишните две. И затова точно там сега се съсредоточава вниманието на правителството.

Ние смятаме, че ако тези три жалона, на които се опира програмата - законодателство, организация и инфраструктура – не вървят ръка за ръка, реформата на правосъдието ще пропадне и ние няма да направим това, което гражданите очакват от нас. Както ви казах правосъдието не трябва да бъде само една независима структура, която да служи на държавата, но тя трябва да се превърне в истинска публична услуга за гражданите и гражданите да могат да я възприемат като една услуга, която е от полза за тях и която разрешава техните проблеми.

Искам да приключа, като направя едно последно разсъждение. Правосъдието е една публична, обществена услуга, която има огромен капацитет, от който зависи и икономическото развитие на обществото. Ние

не сме си давали понякога сметка за това, били сме твърде ограничени във възприемането на това какво представлява правосъдието и не сме си давали сметка, че правосъдието е един от структурните елементи, едно от ядрата на икономическото и социалното развитие на една нация. Без правосъдие, което да бъде ефективно, не говоря, разбира се, за независимо, естествено то трябва да бъде такова, но трябва да има и ефикасност, в противен случай е абсолютно невъзможно да се развива икономическа дейност, която да осигурява благосъстояние и бъдеще. Една правосъдна система трябва да бъде предвидима от гражданите, предвидима спрямо гражданите, спрямо предприятията. Една система, която трябва да има възможност да бъде предвидима във всичките ѝ измерения. Първо, в отговора, който гражданите очакват да получат от съдилищата, кога правосъдната система ще даде този отговор във времето, тоест ще реагира, ще задоволи техните искания. Правосъдната система трябва да бъде предвидима относно средствата и разходите, колко ще струва достъпът до правосъдието. По тези три елемента – отговорът, срокът за получаване на този отговор и цената – като че ли никога в испанското правосъдие не се е работило сериозно. Но през последните години ние правим огромни усилия, като насочваме нашето внимание към тях. И аз искам да подчертая, че точно това е голямото предизвикателство на реформата в испанската правосъдна система.

ПРЕДС. МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря, господин Дорего, за изключително интересното представяне на философията и практическите аспекти на испанския опит за модернизиране и реформиране на съдебната система, което предполагам ще бъде една добра основа за дискусия. Участие в дискусията ще вземат присъстващите народни представители, висши магистрати, политици, представители на неправителствени организации, на гражданското общество и на медиите.

Преди да продължим с тази част от дискусията, бих искала първо да приветствам с “Добре дошъл!” и г-н Хоакин Делгадо от Международния отдел на Генералния съвет на съдебната власт в Испания, орган, сходен с

българския Висш съдебен съвет, ангажиран също изключително активно с подкрепа на усилията за реформиране на българската съдебна система, и същевременно да предам извиненията на посланик Хорин, който за съжаление няма да може да остане с нас до края на дискусиата поради други ангажименти. Позволете да му благодаря още веднъж за подкрепата на това събитие и за ангажимента към проблемите на настоящия етап от съдебната реформа в България. Това наистина е една наситена седмица на събития, посветени на съдебната реформа в най-различни сектори. В момента паралелно се провежда конференция за борбата срещу организираната престъпност и корупцията с участието на Главна прокуратурата и експерти от Испания, отчитане на първия етап от проекта по реформирането на административното правосъдие, така че много от нашите колеги поради тази причина не могат да са тук. Но се надявам, че с вашето присъствие ние ще можем да извлечем максимална поука от испанския опит и да поставим, разбира се, и нашите проблеми.

Бих искала да предоставя за думата за кратко изказване на г-н Владислав Славов – председател на Върховния административен съд и на Съюза на юристите в България, който работи активно заедно с останалите юридически неправителствени организации по различни аспекти на съдебната реформа, много интензивно в последните години.

ВЛАДИСЛАВ СЛАВОВ: Уважаеми гости, уважаеми колеги! Аз по-скоро бих искал да задам няколко въпроса, защото ми се струва, че за всички нас е интересно да научим някои подробности от реформата, която се извършва в Испания. От това, което чухме, тя очевидно е в ход на основата на едно споразумение, което е подписано и с участие на политическите сили. Не разбрах дали има участие на представители на изпълнителната, на законодателната власт, евентуално на съдебната власт.

В този смисъл за мен е интересно, първо, кои органи включват в съдебната власт в Испания? Освен съдилищата, прокуратурите и

следствието, ако въобще има следствие във вида, в който го има в България, влизат ли и други?

Другото, което ме интересува, по така наречената втора ос – организационните структури доколко и как са променени? Може ли с няколко думи да бъде очертана системата на съдебните органи в Испания или поне на съдилищата?

ПРЕДС. МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Ако някой иска да се присъедини към въпросите на г-н Славов, може би е по-уместно сега да зададе въпроса си и тогава да дадем възможност за отговор.

РУСЛАН СТЕФАНОВ, Икономическа програма на Центъра за изследване на демокрацията: Бих искал да добавя към първия въпрос и въпроса кой е иницирал тази реформа? Тоест, с чие име или организация се свързват началните усилия за започването на реформата в Испания?

АЛБЕРТО ДОРЕГА: Ще отговоря съвсем накратко, за да имаме време да си разменим повече информация.

Държавният пакт е преди всичко политически. Това е преди всичко политическа договореност между големите политически формации на Испания. Правителството е това, което иницира този пакт, то предлага на обществото и на политическите сили тази методология, тази стратегия за реформата на правосъдието. Екип на правителството го предава чрез съответните контакти и срещи до съответните политически сили. И аз бих казал, че преди всичко го предава на голямата политическа сила, която е в опозиция и, разбира се, която е голямата национална алтернатива за управлението в Испания. В Испания съществуват две големи политически формации. От една страна, това е Християндемократическото формирование, която е с център Народната партия, и също така втората по големина политическа сила, това е Социалистическата партия. В момента Народната партия, която е управляващата партия, предлага този голям пакт на Социалистическата партия. Към тези усилия се прибавят и усилията на

другите политически партии, които са по-малки що се отнася до членска маса, и политическите сили с регионален характер в нашата страна.

Следователно, това е един политически пакт между големите политически формации, към който се присъединяват всички останали политически партии и в който се включват абсолютно всички. Няма нито едно политическо формирование в Испания, което да е останало извън, което да е изолирано от този проект за реформи в правосъдието. Абсолютно всички са част от него!

Що се отнася до степента на участие на сектора правосъдие в този проект за реформи, аз бих казал, че би било невъзможно да се направи реформа на правосъдието, без активното присъствие на съдебната власт, на прокуратурите, тоест на всички, които участват в сектора правосъдие. Тази формула по никакъв начин не би могла да бъде ефикасна и не може да има успех, без да има представители на съдебната власт. И искам да ви кажа, че основните действащи лица, тези, които импулсират реформата в правосъдието, трябва да бъдат точно представителите на гражданите, парламентът, политическите сили и правителството, които да ръководят този проект за промяна на правосъдието. Това е съвсем ясно. Но в този проект за реформа също трябва да участват абсолютно всички, чиято дейност е свързана с работата на съдебната система и органите на правораздаването. Тоест абсолютно всички споразумения, които произтичат от работата на пакта, са станали с участието на Главната прокуратурата, на Висшия съдебен съвет, представители на адвокатското съсловие, които са извънредно важни за функционирането на нашата съдебна система, и различните субекти, които по някакъв начин се намесват в този свят. Всички те са взели някакво участие в големите реформи, в големите проекти по подобряване и организационно обновяване на правосъдието. И аз мисля, че ние успяхме да направим един голям съюз, успяхме да обединим всички тези проекти, в които участват и политици, и представители на съдебната власт. Когато се види, че всички политически сили, абсолютно всички, са готови да направят

такъв проект, всички останали участници участват с удоволствие в него. И фактически посланието, което предаваме на участниците в съдебната система, е да дадем едно послание на разделение на политическите власти, в крайна сметка единият проект започна да се раздробява и има противоречия и в самата съдебна система. Това показва нашият опит. Ако ние вървим заедно, политическите сили, абсолютно всички в реформата на съдебната система, винаги имаме подкрепа от страна и на правосъдието на страната. Ако ние не вървим заедно по един такъв общ и значим проект за реформи, в крайна сметка става едно разчупване и се получават разногласия в самата правосъдна система.

Какво представлява този проект за организационни реформи? Аз бих го резюмирал съвсем накратко и то в един смисъл. В испанското правосъдие ние проведохме един процес на нарастване що се отнася до броя на съдебните органи през последните години. От 1980 г. до 2000 г., значи за 20 години, ние умножихме четири пъти броя на съдебните органи, които съществуват в Испания – от горе-долу 1000 съдебни органа до 4130 органи в момента в Испания. Това нарастване, което е много бързо за много малко години, в същото време не беше придружено от реформа в съдебната организация, която е под тези съдебни органи, административния слой. Ние просто се посветихме на това да възпроизвеждаме, да имитираме същата форма на организация, която имахме дотогава. Тоест, ние свързвахме малките административни организации, като ги карахме да зависят от всеки един от съдебните органи, без да си дадем сметка, че големият проект за преобразуване на правосъдието всъщност е в търсенето на много по-широка организация за многото професионални организации, които могат да бъдат административната подкрепа на съдебните органи и да го правят по един много по-гъвкав начин. Всъщност това е проектът за реформа на правосъдието, в това той се състои основно – за изграждането на хоризонталните организации, които да бъдат ръководени по един по-професионален начин.

По наше мнение ние трябва да преинем от едно състояние, в което административното управление на правосъдието се извършва от самите магистрати, към едно по-професионално положение, където има една организация, която да служи на правосъдието. Всъщност това е големият проект за реформи, който е абсолютно договорен и съгласуван между всички политически сили.

ПРЕДС. МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря на г-н Дорега за отговорите и за поясненията, на въпросите, които действително ни вълнуват и са важни за България от гледна точка на етапа, в който се намира съдебната реформа, когато са направени първите стъпки към постигане на съгласие между парламентарно представените политически сили за някои от приоритетите на съдебната реформа, а също така когато вече е в ход дебатът за конституционни промени, включително и в частта за съдебната власт.

Предлагам да продължим по-нататък. Предвидили сме г-н Силви Чернев – председател на Арбитражния съд в Търговско-промишлената палата, и г-жа Нели Куцкова – председател на Софийския окръжен съд, член на Висшия съдебен съвет, да вземат участие. С тях сътрудничим отдавна и те в професионалното си качество и на експертно равнище участват в диалога между публичните власти и гражданските организации за изработване на концепция за съдебната реформа и прилагането ѝ.

Имате думата за кратки изказвания или въпроси.

НЕЛИ КУЦКОВА: Благодаря.

Аз съм тук освен в качеството си на човек, който работи с неправителствените организации, но се чувствам и в качеството си на съдия и член на Висшия съдебен съвет, който, откакто започна този проект на сътрудничество между Испания и България, участвах в много работни срещи с испански експерти. Много се радвам да видя на живо тук първия испански експерт, който дойде в България, г-н Делгадо. Част от българските юристи имаха възможност да се запознаят с организацията на работа на Испанския Генерален съвет на съдебната власт, на тяхната школа за обучение на съдии

и макар и да имам много бегли познания в областта на испанската реформа в правосъдието, мога да кажа, че изключително много харесвам испанския опит. Не го казвам, защото са тук испанските гости, казвала съм го и друг път. Може би, от една страна у испанците, тъй като се намират на същата географска ширина, виждам сходен темперамент. От друга страна обаче, изключително впечатляваща е тяхната трудоспособност. Да не ви казвам какво темпо на работа налагаха в продължение на посещението на генералния секретар на Висшия съдебен съвет!

Прави впечатление доверието, с което се ползват испанските съдии в обществото, и същевременно изключително високите изисквания, които се предявяват към един испански съдия и прокурор предполагам, но аз съм се интересувала повече от съдии.

От това, което чух днес, а и преди това съм чувала, бих искала да споделя едно сравнение между България и Испания, което неволно всеки човек си прави, когато слуша за чужд опит. От една страна, и Испания, и България са държави в преход. И Испания, и България преминават от авторитарен към демократичен режим. Испания обаче е имала добрия шанс да не прави икономическа реформа, а само политическа. В България се прави и икономическа реформа, тъй като ние преминаваме от социалистическа планова икономика към свободно пазарно стопанство. И за съжаление една голяма част от проблемите на икономическата реформа се изсипаха върху гърба на съдебната система. Като се започне от това, че съдът изнесе цялата реституция на гърба си, с която държавната администрация не успя да се справи, да не говорим, че и цялата приватизация в крайна сметка пак финишира в съда.

Другият паралел, който на мен лично ми се натрапва, това е кой прави реформата. Може би не съм права, но четиримата испански експерти, които срещнах, са все млади хора. Не съвсем млади, за да са неопитни, но достатъчно млади, за да носят реформаторски дух. И в нашата държава влязоха млади хора в политиката, но периодът, в който се правеха най-

големите реформи, когато се приемаха новите процесуални закони, а преди това, когато в 1991 г. се приемаше новата Конституция, реформите се правеха от добри юристи, които обаче бяха завършили право преди Втората световна война. При цялото ми уважение към възрастта и опита, аз мисля, че съвсем естествен е един копнеж, една носталгия на един човек по неговата младост и по това, което е научил в младостта си. Когато се прави реформа, това е достойно да уважение, но пречи на реформата.

В 1998 г. Центърът за изследване на демокрацията организира един много голям проект за реформа на съдебната система, в който взеха участие над 30 юристи – практикуващи, преподаватели. Получи се един доста впечатляващ продукт с идеи по-нататък за съдебна реформа. Тогавашният министър на правосъдието, който е от този випуск на блестящи юристи, завършили преди войната, каза: “Каква реформа? Че ние реформата я направихме, нали възстановихме триинстанционното производство?” Та ми се натрапи и този паралел.

По отношение на финансите. Казахте, че в Испания е трудно да се обясни на гражданите защо се налага по-голямо финансиране на съдебната система. У нас за съжаление е трудно да се обясни не само на гражданите, а и на тези, от които зависи финансирането – на изпълнителната и на законодателната власт. Тук днес присъстват само две народни представителки от двете опозиции, които винаги са проявявали разбиране към съдебната система и нейните потребности, но нито представителите на Бюджетната комисия, нито на Министерството на финансите някога са проявявали това разбиране за необходимостта от финансиране на съдебната власт. Не защото съдебната власт иска лукс, а защото за да работи нормално, тя трябва да е добре финансирана. Та, проблемът с обясняването у нас е доста по-голям, отколкото в Испания.

Впечатляващ е испанският консенсус, че съдебната реформа е важна. У нас също се стигна до един консенсус тази година, подписана беше една декларация между четирите политически сили за важността на съдебната

реформа. Дай боже, този консенсус да не остане само на книга. Но има един неписан консенсус в българското общество, че съдебната система е виновна за всичко, че тя е виновна за бавните икономически реформи, за високата престъпност и поради това съдебната система трябва да бъде наказвана, а не да бъде подпомагана.

Това, което е доста сходно с Испания, е, че и у нас се забави реформата в съдебната администрация. Обърна се много повече внимание на обучението на съдиите, а сега вече се въвежда и конкурсно начало при назначаването на магистратите, но в областта на съдебната администрация ние сме още назад и тепърва трябва да правим реформа, тъй като във века на интернет в много от съдебните органи все още всичко се прави на ръка и се подшива с игла и конци. Много се надявам особено полезният испански опит да бъде полезен и за нас.

Благодаря.

ПРЕДС. МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря на г-жа Куцкова.

Господин Чернев има думата.

СИЛВИ ЧЕНЕВ: Аз също съм от ветераните, които са въввлечени в тази вечно траеща съдебна реформа. С изключително задоволство изслушах информацията за реформата в съдебната система в Испания и открих, че всичко, което се прави там, е това, което на нашата реформа липсва.

Първо, не за пръв път казвам това, голяма част от тук присъстващите сме постоянно участващи в дискусиата по съдебната реформа, аз лично участвам от 1989 г. в качеството си на специалист по граждански процес и сега тук пак като такъв се изказвам, на ниво становище на експерти, на ниво участващи в процеса на правораздаване и на ниво заинтересовани да се постигне реформа, ние през цялото време говорим. Философия обаче на реформата никога не беше постигната, никога не е имало визия, никога не е било ясно и точно. Непрекъснато се приказва, че съдебната власт не работи добре. Това по модерни съвременни представи може би наистина е така. Но никой не предлага визия какво трябва да представлява тази съдебна власт,

каква трябва да бъде философията, каква трябва да бъде стратегията. Преди четири-пет години аз участвах в една международна делегация за оценка на правната реформа в Полша и там бях, както и сега в този момент, изключително впечатлен от това, че първо се размишлява, постига се консенсус. На ниво гражданско общество ние сме казали нещата, обаче на политическо ниво има консенсус, което се спомена от г-жа Куцкова, но този консенсус е само на формално ниво. В рамките на консенсуса, който беше постигнат, не се съдържат параметри на това, което трябва да се направи, не се съдържат разумните стадии, през които трябва да се премине, за да се постигне резултат. Досегашната ни практика на всички е ясна, може би на гостите не е, но не знам дали би представлявала интерес, но всеки идва на власт, прокарва си някаква стратегия, набързо и обикновено без дискусия с тези, които биха били сериозни опоненти, прокарва закони партикуларно, без премисляне, напоследък даже и закони, които засягат всички, например промените в Гражданския процесуален кодекс. Реформата беше поверена само на едни от участниците в процеса и по техен проект, без никакво друго участие или с формалното участие на някакъв удобен експерт, който ще казва “да”, се прокарват законите.

След като има политически консенсус и преди това трябва да дойде и философия отнякъде, може би от експерти, които разбират от тази работа, политическият консенсус трябва да има конкретно съдържание и трябва всички да са убедени, че това, което трябва да се постигне, е именно в тези параметри, за които става дума.

Следващото, което трябва да се опитаме да правим, е да не робуваме на съществуващите форми, а да си зададем целите и очакваните резултати. Това че на някого му е харесвала триинстанционна система, двуинстанционна, едноинстанционна – всички възможни системи, всички възможни съотношения между органи в структурата, в процеса на осъществяване на правораздаването, са мислими и съществуват някъде в света. Ние в Арбитражния съд в едноинстанционно производство постигаме

доста задоволително резултата, който се постига от триинстанционно. Ние няма да тръгнем от това какви модели има и какви ще възприемем, откъде ще рецепираме и да се извиняваме с това как е например във Франция, как е в Португалия, как е в Съединените щати. Там си е така в националния контекст. Ние имаме сложна проблематика – обществена, политическа, икономическа, нравствена и всякаква друга и именно в собствения се контекст трябва да си формулираме генералните задачи, очакваните резултати, етапите, които ще постигнем, и тогава вече хора ще търсят разрешения. Няма никаква пречка да се потърсят и уникални разрешения.

Преди 10-12 години тръгнаха да ни обучават в американския опит и тогава един професор от Съединените щати каза: “Завиждам ви, защото вие можете да направите нещата отначало, тъй като не сте обвързани в този момент от нищо.” А ние не само се обвързахме, ами се обвързахме в момента с Гражданско-процесуалния кодекс с възпроизвеждане на един устав на руското гражданско съдопроизводство от 1858 година. В същото време в целия свят господства електронна търговия и електронен подпис, а в ГПК в 90% от провинциалните съдилища не приемат ксерокопие, а го искат да е нотариално заверено.

Следващият проблем, който стои отделно то това какво ще се прави на ниво концепция, консенсус, политика, стратегия и техническа работа на експерти, е кадровият проблем. При нас към кадровият проблем също така подхождаме повърхностно, партикуларно, несистемно и отчитаме дейност. Сега се започна изработката на етични правила за съдиите, мисля, че Съюзът на съдиите го прие. Върши се обучение на съдии, университети раздават дипломи, прокурорите също имат етични правила. Тоест, формално ако дойде някой, ще каже, че функционира една система, която по всичко прилича на другите цивилизовани системи. А всъщност като отидеш в н-ския съд, изведнъж започваш да се чувстваш обиден за това, че влизаш в съда. Особено тежко е положението в някои провинциални съдилища, които приличат на махленски сборища. Съдията казва: абе, ако имаше кой да ти

направи възражение, аз знаех какво щях да ти кажа. В заседание! Пред публика.

Държавата е абсолютен длъжник, макар че през цялото време се закача, към образованието и в частност към образованието по право. То е в трагично положение. Преподавам през последните 12 години в провинциални университети и знам. Не стига, че обучението е неадекватно още от първия момент, ами от година на година и там се влошава. Никой не си мръдва пръста. Най-накрая след един процес на акредитация, не помня кое от правителствата, излезе, че само Варненският свободен университет отговаря на критериите. А пък аз там съм преподавал и ще ви каже че, не отговаря на нищо. Освен на хубав изглед към морето, на нищо друго не отговаря. Този кадрови проблем продължава и ние трябва да си дадем сметка, че трябва да започнем да гледаме същностно, не формално – този бил много благоприличен съдия толкова години, натрупал е точките и затова отива по-нагоре.

И едно последно изречение за независимостта на съдиите и за контрола над съдебната дейност. Ние пак формално приехме, че съдиите са независими и те останаха без контрол и без никаква отговорност. Това, че съдиите трябва да бъдат независими, никой не оспорва. Даже по мое мнение в настоящия етап да ги лишим от имунитет, значи всеки, на когото му хрумне, може да злоупотребява с личността на тези, които са магистрати. Обаче независимостта означава независимост при вземане на конкретното решение, не значи независимост или липса на това някой да ти каже: “Абе ти знаеш ли, че си взел такова и такова решение?”. Някаква форма за контрол трябва да има. Колегите си спомнят едно време инспектората, който съществуваше, как трепереха и как се съобразяваха с мненията на тези хора, които бяха общо взето компетентни. Ако има възражения, понеже знам, че има много сериозни престрелки между съдебната и изпълнителната власт, няма пречка такъв инспекторат да се организира към Висшия съдебен съвет, ако съдебната система се притеснява, че някой от Министерството на

правосъдието ще иземе контрола. Но не може да няма някакво поне обръщане на внимание на това, което правят съдиите. Защото така остава безконтролност и безотговорност – пред никого и за нищо. А това, което целим с независимостта, е да не му се намесва някой. И аз нямам впечатление някой да се намесва или в много редки случаи по много особени въпроси. В нормалното правосъдие едва ли някой се намесва на съдиите, там проблемът е в опитите за намеса от икономически силните, с които цялото общество трябва да се бори.

Благодаря. И извинявайте за дългата тирада, но много ме боли, че не правим реформа.

ПРЕДС. МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря на г-н Чернев.

Имате думата за мнения, въпроси.

Госпожа Екатерина Михайлова, народен представител от опозицията, ОДС.

ЕКАТЕРИНА МИХАЙЛОВА: Както стана дума преди малко, тук сме само двете с г-жа Дончева от парламента, представители на политическите сили, които са в опозиция – аз от дясната част, г-жа Дончева от лявата – и ще трябва да представим консенсуса, който постигнахме в правосъдието, без управляващото мнозинство, но, слава богу, появи се г-н Божиков, представител на управляващите от изпълнителната власт.

Това, което искам да споделя и да задам някои въпроси, е свързано с изказванията на г-жа Нели Куцкова и на Силви Чернев, защото наистина по много от въпросите ние постигаме консенсус, но консенсусът е абсолютно формален. Вярно е и това, което г-н Чернев каза, че се събираме горе-долу едни и същи хора вече години наред, постигаме съгласие за много неща. След това се правят още по-хубави конференции с още по-важни хора, които участват на тези конференции, на най-високи нива в изпълнителната власт, в това число и президента на републиката – въобще от всички, от които зависи нещо да се случи. В момента обаче, в който трябва да се реализира и да стане закон в парламента, за да започне да се прилага, изведнъж този консенсус

доста се развива и се получава нещо доста различно от това, което сме си говорили като виждане на нещата, които ще се случат. Последният пример е Законът за омбудсмана, който беше изработен от Центъра за изследване на демокрацията и по който всички бяхме постигнали консенсус, но в последна сметка парламентът прие нещо друго, което не е много добро. И всички го признават.

Именно това е един от големите проблеми и не случайно ги поставиха колегите, които говориха преди мен, как да превърнем формалния консенсус в нещо, което действително да произведе действие. Защото и в момента за реформата в съдебната власт съществува рискът този много крехък консенсус, който беше постигнат между политическите сили, да не произведе реално нещо, което да постигнем като резултат в съдебната реформа. Вярно е, че се постигна съгласие между политическите сили за някакви параметри на съдебна реформа, но те са много общи.

Във връзка с това съгласие започна да работи и една специално създадена Конституционна комисия в парламента. Относно съдебната реформа има три неща, които имаме да променяме в Конституцията: имунитет, несменяемост и мандатност. И аз виждам как вече четвърто заседание спорът, който водим, е дали само това ни е работата или трябва да разсъждаваме върху съдебната реформа въобще като такава и как да я развиваме в бъдеще. Водим един спор това наша работа ли е или не е наша работа. Аз примерно застъпвам позицията, че не е наша работа, защото има рамка, която е постигната между политическите сили, има решение на Конституционния съд, което ни казва: в момента дотук можете. И можете, след като попитате всички други, тоест и съдебната власт, точно как да уредим ограничаването на имунитета, на несменяемостта и на мандатността.

Оттам обаче възниква другият въпрос, който аз искам да задам на нашия гост. Не съм сигурна дали съм разбрала точно, но аз останах с впечатлението, че след общото съгласие, което е постигнато, след това по всяка от големите теми, свързана със съдебната реформа, се постига отделно

консенсус. Примерно в процесуалните права. Вие казахте, че въпросът за организацията на съдебната власт е минал през кортесите. Това означава ли, че всяка част, по която трябва да се извършат след това определени законодателни действия, минава преди това не само с формално съгласие, а дори и като някакъв акт на парламента, който задължава след това и правителството, и политическите сили – било то в опозиция или управляващи – да спазват тези рамки, а не да започват дискусиата наново или пък да я преиначават. Тоест, има ли такива разбивки поетапно и как се прави ангажирането така, че да не започва един дебат отначало? Формално да имаме консенсус, а накрая да не можем да произведем действие, което да стигне до резултата, за който уж сме се разбрали.

Имам още няколко въпроса във връзка с дебата, който ние водим в момента за промяна на Конституцията. Той е свързан с въвеждането на мандатност на ръководните длъжности на лицата, които ги заемат в съдебната система. Досега по нашата Конституция нямаше въвеждане на мандат, имаше мандат само за председателя на Върховния касационен, Върховния административен съд и главния прокурор. Всички останали хора, които заемаха някаква съдебна длъжност в йерархията на съдебната власт, можеха да я заемат цял живот, примерно на десетата година става председател на съд и е неограничен във времето. Което е свързано според мен с въпроса, с който Вие започнахте - за статута, даващ гаранция за кариера на всички, които тръгват в съдебната система и как те се развиват и търсят изкачване в нивата ѝ, тоест наистина да имат възможност за правене на кариера. Има ли такъв мандат в Испания? И ако има, колко години е? И има ли ограничение на броя на мандатите за заемане на определена длъжност? Това е една от дискусиите, които в момента водим в Конституционната комисия.

И второто нещо, по което започна дебат, е във връзка с несменяемостта. По силата на нашата Конституция на третата година след придобиване на правоспособност на един юрист, който започва да работи

като съдия, прокурор или следовател, той придобива статут на несменяем. В дискусиата, която е свързана с промяната на Конституцията ни, възниква въпросът, че този срок от три години може би е много къс. Тези три години са време, в което все още не може да се предвидят качествата на един човек, доколко може да получи статута на несменяем, дали не трябва да бъде удължен срокът, примерно след пет, а не след три години да се получава този статут. Това е моят въпрос към Вас – как е уреден в Испания въпросът с несменяемостта?

Благодаря.

ПРЕДС. МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря, госпожо Михайлова.

Давам думата за отговор на г-н Дорега.

АЛБЕРТО ДОРЕГО: Въпросите, които се поставиха, са доста много. Госпожа депутатката каза с голямо чувство на политик, а също така и на отговорност постави въпроси, които понякога са доста трудни за отговор. Трудно е да им се отговори в глобален, в общ смисъл.

Проблемът е как да направим така, че политическите сили да могат да запазят във времето един политически консенсус, който са постигнали в даден момент. Как могат да го запазят във времето в конкретните си действия, тоест, когато ние започнем да правим законите и програмите. Методиката да се запази този консенсус е нещо основно.

Аз мисля, че на първо място е много важно да се запазят всички тези постоянни линии и начини на диалог, тоест органичните начини на диалог. Необходимо е да има да има един форум, тоест едно постоянно място за срещи, на което да може да се обсъжда отново тази програма за действие. Тоест в Испания това, което ние създадохме, е една комисия, която следи работата, която често се събира в сградата на парламента, но която е много по-гъвкава в организирането на срещите си отколкото парламентът. И тогава вече се осъществява диалог между правителството и политическите сили. Това е един орган, който един път месечно или на месец и половина се среща, прави една равносметка за това как върви проектът. Може да се

среща също така на различни нива, да речем, с министъра на правосъдието и съответните лидери на политически партии, а може да има и представители на министерството, както съм аз например, и също така различни нива в съответните политически сили. Просто трябва да има един канал за постоянна комуникация, това е много важно. Този постоянен канал за комуникация трябва да послужи, за да се направи една конкретна програма. Проектът е една политическа декларация, която е горе-долу канализирана, но трябва да има една конкретна програма за действие.

Една програма за действие предполага две неща: да се дефинират приоритетите, кое е приоритетното, кое след кое да върви, и второ, с какви икономически средства разполагаме за това. Защото в крайна сметка абсолютно всички действия на правителството, ако не са подкрепени от съответни икономически средства и съответните процеси на ефективно приложение след това, винаги остават нещо празно в голямата част от случаите. Значи е важно да се направи такава приоритетна програма и определяне на приоритетите.

Смятам също, че не консенсусът не може да се замени с това да се направи консенсус за всяка една от частите. Тоест аз смятам, че правителството трябва да се откаже от това да ръководи изцяло и напълно представянето на законодателните инициативи. Ние направихме това така, разбира се, в рамките на нашите възможности. Ние трябва да споделяме представянето на тези законодателни инициативи с опозиционните политически сили. Лично аз съм участвал в някои от големите законодателни инициативи в техническото им подготвяне, в технически екипи. Работил съм с г-н Делгадо например, ние сме много добри приятели от доста време насам. Всички ние сме работили по проекти за преобразуване на нашето законодателство.

Струва ми се, че е много важен начинът, по който работим в Испания. Ние подготвяме технически проекта и след това провеждаме един диалог преди да изпратим инициативата в парламента или до различните инстанции,

където в крайна сметка трябва да се отиде. Така отговарям на Вашия въпрос. Нещата трябва да се правят малко по малко.

И друг въпрос, който е много важен: можем ли да си дадем сметка абсолютно всички за това, че не винаги е лесно да се поддържа едно и също ниво на консенсус за всички действия. Има някои части от този процес на реформи, при които не може да се поддържа винаги абсолютно същото ниво на ангажимент от страна на политическите сили. Но все това, което трябва да се опита да направим, е да се откажем от онези проекти, които не се опират на поне минимално съгласие между участниците в пакта. Тоест, винаги да има поне минимална съгласуваност във всички действия, които се вършат от организационна и законодателна гледна точка.

Що се отнася до статута, Хоакин Делгадо ще може да ви каже някои неща по съдебния статут. Аз в началото ви казах, че по мое мнение основната стойност, която има една съдебна система, първото, което трябва да се постигне, приоритетът номер едно, който трябва да се постигне в една реформа на правосъдието, е да има утвърден статут на магистратите. Поне такава е моето лично мнение, има някои, които мислят, че има други неща, които са преди това. Но аз смятам, че в правосъдието първото е да имаме една професионална кариера на магистрати – и на съдии, и на прокурори. За това са необходими три неща. Първо, една много прозрачна система за достъп до професионална кариера, как ставаш съдия, как ставаш магистрат. По мое мнение трябва да доминират механизмите, които са стриктно професионални. Вижте, няма само един-единствен модел на правосъдие, има много модели, но този, който в Испания е полезен, е един модел, който е много професионален. Идеалното е да влязат много млади хора в съдебната система, да имат отлична подготовка, да има един процес на много строга селекция и освен това неподлежаща на дискусия и непоставяща се под въпрос от страна на всички участващи и на гражданите. Тоест, става дума за избора на тези хора единствено по техните заслуги и по тяхното образование. Това трябва да бъде единственият критерий да се влезе в

съдебната власт и да се прави кариера. Трябва да бъдат много млади хора, за да имат време за дълго развитие в съдебната система, да влязат, за да останат в продължение на 20, на 30 години в съдебната система, тоест през целия си професионален живот. Това е нормалното, хората да могат да останат дълго време в кариерата, като постепенно се изкачват по нивата в зависимост от своите заслуги и от своите лични възможности. За това трябва да има обективни процедури, за да могат да се правят тези стъпки, да се напредва по стъпалата на тази професионална кариера. Те трябва да бъдат установени със закон и трябва да бъдат следени от една организация, която действа абсолютно обективно.

Мисля, че не е добре единственият критерий за професионалното израстване да бъде това колко време си бил в системата и просто времето да минава. Разбира се, трябва да се взема предвид този критерий, но в никакъв случай не трябва да бъде единственият. Трябва да има по-съвременни и по-напредничави критерии за напредване в кариерата, но винаги в един определен ритъм, който трябва да бъде установен в закона и който трябва да бъде отблизо наблюдаван.

И на трето място е отговорността и дисциплинарната система на съдиите. Съдиите трябва да имат един огромен капацитет и възможност за свободно вземане на решенията и за свободни, независими действия. Не се поставя под въпрос, че когато един съдия трябва да произнесе решение, трябва да има пълна възможност да действа. Това е една гаранция за всички, това не е привилегия за съдията, но е една гаранция за гражданите, защото всъщност съдиите служат на гражданите. Това е гаранцията за нас, това не е привилегия на съдиите. И тази независимост на съдиите трябва да има един контрапункт, една противотежест в една система, която да изисква отговорност, която да търси отговорност от съдиите на място. Дисциплинарната система за отговорност на съдиите трябва да бъде най-стриктната от всички, които са в публичния сектор, тя трябва да бъде най-изпълнената със съдържание. Тоест, трябва да има една система, която с

прозрачни и обективни критерии да изисква отговорност, когато има лошо държание, когато има непрофесионалност от страна на съдиите, поради липсата на приспособяване към съответните условия да упражняваш тази практика, корупция – тоест, всякакви обстоятелства. Трябва да има дисциплинарен механизъм, установен по закона и който трябва да бъде наблюдаван от независим съвет.

В Испания тези две функции – напредването в кариерата и функцията контролиране на дисциплината – са функции, които Конституцията дава на Съвета на магистратурата, на Генералния съвет на съдебната власт. Тоест тези две функции дават възможност системата да бъде обективна. Напредването в професионалната кариера и дисциплинарните механизми трябва да се наблюдават, това е основата на системата. Оттам нататък ние можем да изграждаме всичко останало, но ако нямаме една професионална съдебна кариера, която да отговаря на статута, няма да напредваме. Имаме и някои други компоненти, например съответната система на заплащане на съдиите, на магистратите, това да бъде една модерна, съвременна система. Има и известни лични гаранции на съдиите. Но основното е статутът, който трябва да бъде изработен и да се ползва с консенсус. И това е една от първите задачи на този пакт – да се създаде този статут за съдиите и магистратите. Може би това е много лично като мнение, но това е моето мнение.

ПРЕДС. МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря, господин Дорего.

Предлагам да чуем изказването и на г-н Делгадо.

ХОАКИН ДЕЛГАДО: Аз ще бъда кратък, защото не искам да отнемам времето на истинските главни участващи лица, които са представители на българската съдебна система. Много малко мога да добавя към това, което каза г-н Дорего. Но аз искам да начертая две идеи.

Първата от тях е да изтъкна важността на структурата, която бе създадена, за поддържането или за развитието на Държавния пакт. Тази методика на работа вече има една много важна част и перспектива, става

дума за поддържането на консенсуса. Другата важна част е да се даде възможност за участието на абсолютно всички главни действащи лица в реформата – на прокуратурата, на съдиите, на адвокатите и даже на граждани, ако щете, тоест на всички участващи и потърпевши в съдебната система. В тази методика трябва да се чуе мнението на всички тези участници и от гледна точка на системата. Що се отнася до професионалната кариера в съдебната система, това е основното, есенцията на една съвременна модерна система, която трябва да дава гаранции на гражданите.

Виждам, че обръщате голямо внимание на имунитета. В Испания няма имунитет на съдиите. А и никой не поставя въобще такъв въпрос. Съдиите отговарят за своите актове, за своите действия. Може да има други специализирани инстанции, които могат да оценяват действията, даже да осъждат съдиите, има известни филтри, но в крайна сметка съдиите отговарят за всички свои действия. За да има гаранции за съдиите, ние обръщаме внимание точно на независимостта на съдиите. И да добавя, идеята за несменяемостта. Когато един съдия върши своята работа в определен съд, той не може да бъде свален от този съд, освен ако няма някаква преписка и му се налага дисциплинарно наказание.

Аз бих искал да благодаря на Центъра за изследване на демокрацията за това, че мога да участвам в днешната дискусията и имах възможността да се запозная с всички вас. Бих искал да поздравя и участниците, и Центъра за изследване на демокрацията за добрата работа.

ПРЕДС. МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря.

Благодаря и на г-н Божиков, че при цялата си напрегната програма и други участия успя да се включи и в нашата дискусия и му предоставям думата.

ЗАМЕСТНИК-МИНИСТЪР СЕВДАЛИВ БОЖИКОВ:

Благодаря, госпожо председател.

Ще бъда съвсем кратък, защото, от една страна, времето напредна, от друга – действително по-добре е да работим, отколкото да говорим по

проблемите на съдебната реформа. Искам да поставя само няколко акцента относно съдебната реформа.

Началото ѝ е свързано с изходната ни позиция. Искам дебело да подчерта, че когато ние започнахме работа по съдебната реформа, имаше декларация, че тя е приключила с въвеждане на триинстанционното производство и с някои други промени в процесуалните закони, тоест съдебна реформа на нашата страна не е необходима.

Смятам, че беше важен в периодът от време, в който бяха подготвени и приети някои законови промени, въведено конкурсното начало, въведена задължителната атестация като гаранция за растеж в кариерата, постигнат бе диалог между политическите сили. И аз благодаря на представителите на двете политически сили, които присъстват в залата, че стигнахме до консенсус и подписахме една декларация, която очертава рамките на промените, свързани с реформата в съдебната система. И искам точно в тези рамки да дам и акцента на бъдещата ни реформа.

Първото, което беше договорено и по което вече се работи, са необходимите конституционни промени. Промени, които според мен не бива да се разглеждат единствено и само като промени в Конституцията, а като създаване на онези механизми, които ще гарантират спазването на тази Конституция. Примерно, несменяемостта. Добре, ние ще въведем основание, при което този принцип ще бъде прекратяван тогава, когато са налице предпоставки, свързани с липса на професионални или морални качества у даден магистрат, който е несменяем. Оттам нататък обаче, не се ли разработи ефективен механизъм, който трябва, разбира се, да има своята законова уредба, по това кой ще бъде разследващият орган, кой ще бъде дисциплинарно наказващият орган, кой от двата върховни съда ще контролира актовете на дисциплинарно наказващия орган, каква процедура ще въведем, която да гарантира бързина и необратимост на разследването и налагането на това наказание, принципът на несменяемостта ще си остане само едно конституционно пожелание.

Абсолютно съгласен съм по отношение на имунитета. Бил съм съдия и смея да твърдя, че голямата част от българските съдии въобще не се нуждаят от този имунитет, а и представителите на Върховния касационен съд излязоха с декларация в тази насока. Не имунитетът пази съдийската независимост, а личният морал и принципа на несменяемост. Аз смятам, че принципите в тази насока са достатъчно ясно и точно дефинирани в Европейската харта на съдиите, която е и в основата на предложенията, които сме направили с оглед промяната на Конституцията.

Следващото основно направление, по което работим. Явно е, че сегашното ни процесуално законодателство не отговаря на обществено-икономическите отношения, които са факт в нашата страна. Не става въпрос кое е в основата на нашия Гражданско- процесуален кодекс, не става въпрос кога той е приет. Действително той се нуждае от едно осъвременяване, свързано с ускоряване на гражданското производство. В тази насока естествено и нашият Наказателно-процесуален кодекс се нуждае от едно изцяло ново законодателно решение, тъй като и двата процесуални закона с кръпките, които им се направиха в последните години, всъщност загубиха вътрешната си логика и симетрия към момента на тяхното създаване. В тази насока ние имаме заложили и одобрени проекти за създаване на два изцяло нови процесуални граждански и наказателен кодекс. Естествено за това се изисква време, естествено за това ще бъдат използвани всички експерти, които, разбира се, желаят да бъдат включени. Тук трябва да подчертая с оглед изказването на г-н Чернев, че не търсим съдействие в тази насока, просто това не е вярно. Висшият съдебен съвет участва със свои представители твърде активно, когато се готвеха промените на Гражданско-процесуалния кодекс. Всички бележки, които направиха, бяха отразени. Но да не влизаме в детайли.

Изключително бързо вървим напред и по третия процесуален кодекс, който нашето общество все още няма, а именно кодификацията на административното правосъдие. Върви се пак на базата на декларацията на

политическите сили към едно реструктуриране на съществуващата съдебна система с оглед създаване на възможност за едно обособяване – било като отделения, било като съдилища, това е въпрос, който ще бъде коментиран и с оглед финансовата обезпеченост, на определени производства, каквито са административното производство, търговското производство. Целта е отново една специализация с оглед бързина и качество на тези два стълба на нашето правосъдие.

Разбира се в тази посока ще бъде разглеждана и институционалността – дали ще бъде дву-, триинстанционна и т.н., на определени производства.

И третото основно направление, в което се върви, е както усъвършенстване на съществуващото материално право, така и създаване на изцяло нови материални закони.

Аз ще приключа моето съвсем схематично експозе с един апел и към политиците и същевременно представители на нашия парламент: имайте по-голяма вяра на експертите, давайте им мандат, възлагайте им да подготвят всичко онова, което, разбира се, вие след това имате право да коригирате, имате право с гласуването да внесете един друг нюанс. Но според мен има една прекъсната връзка между подготовка на нормативни актове от експерти, внасяни в парламента чрез мандата, който е даден на тези работни групи от самия парламент, и реалната ни действителност. В тази насока аз смятам, че испанският опит е изключително полезен, защото, както изтъкнаха в изказванията си двамата наши гости, за тях е важно професионалното разглеждане и решаване на проблемите и даването на съответните предложения на представителите на законодателната власт. Тези експертни групи естествено че трябва да бъдат създадени от представители както на академичните среди, така и на съдебната система, тъй като реформа на съдебната система без участие на самата съдебна система е невъзможна.

Приключвам с този апел: доверявайте се на експертите, определяйте им рамките и мандата за работа! Смятам, че те имат достатъчно сили и

възможности да дадат съответните качествени резултати в тази насока или в насоката, която беше очертана с декларацията, подписана в началото на м. април.

Благодаря ви.

ПРЕДС. МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря, господин заместник-министър.

Предоставям думата за заключителна бележка от г-н Славов.

ВЛАДИСЛАВ СЛАВОВ: Благодаря.

Ще бъда много кратък. Искам да благодаря на колегите от Испания за споделения опит.

Искам да кажа, че не съм много съгласен с това, което чух от колегата Божиков, затова защото наистина трябва да има някаква плановост и някакъв ред в работата по реформата. Много съгласен съм с това, което каза г-н Чернев, и аз съм казвал много пъти, че твърде хаотично работим в тази посока. Можем да дадем и някои положителни примери, да кажем, това, което правим в областта на административното правораздаване. То е нещо много хубаво и виждате, че има резултати включително и в работата на Върховния административен съд. Но в останалата част от реформата ми се струва, че повече говорим за реформа, отколкото действително да правим нещо последователно, което да ни дава някаква перспектива с оглед на постигане на определени цели. Много сме затруднени в това отношение, особено ако стъпим на тези три оси, за които говориха колегите от Испания, във връзка с бюджета. Защото нещата там са трагични. И не толкова като невъзможност на държавата, колкото според мен е и определено отношение към съдебната власт и то не от едно, а от доста последователно управляващи мнозинства и правителства.

Много ми хареса това, което научих преди два-три месеца, когато тук беше главният секретар на Генералния съвет на съдебната власт на Испания, който каза, че почти не си спомня случай на внесен законопроект в испанския парламент, по който да няма становище на съдебната власт. И

може би на пръсти се броят законите, приети с формулировка, различна от тази, която е изразила като становище съдебната власт.

Защо това е много важно? Веднага давам един много ясен и кратък пример – това, което каза колегата Чернев за инспектората. Ами в 1994 г. имаше няколко варианта за решение на проблема с инспектората в съдебната власт. Единият от вариантите беше примерно инспекторат или към върховните съдилища, или към Висшия съдебен съвет, но от висши магистрати, тоест съдии или от върховните съдилища, или прокурори от Главна прокуратура на ротационен принцип за срок не по-дълъг от две-три години, които действително да бъдат и добри инспектори, и да учат колегите на по-ниските нива, когато отидат там, защото реално те слизат от върха на практиката и ще бъдат полезни в тези проверки. Така или иначе, се прие това, което парламентът реши и то на основата пак на някакви конюнктурни политически решения с оглед на отношенията съдебна власт – изпълнителна власт, евентуално засилване участието на Министерството на правосъдието в управлението на съдебната власт или евентуално доколкото е възможно, нещо подобно да се случи. И ето нещата не се решават добре, ние виждаме вече години как този инспекторат бездейства. Той не може да набере и кадри в момента, защото добрите юристи просто не желаят да отидат да работят там. Това е проблем и на министерството, че не може да създаде един добър инспекторат.

Искам да завърша с благодарност към колегите от Испания за споделения опит и да направя едно кратко съобщения. Наистина Съюзът на юристите работи много добре с Центъра за изследване на демокрацията, следващата седмица на 6 юни ще проведем съвместно една Кръгла маса с участието и финансирана от АВА СИЛІ по проблеми на морала в юридическите професии. Заповядайте на тази Кръгла маса.

Благодаря ви.

ПРЕДС. МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря, господин Славов.

Моля за извинение, че просрочихме времето, но мисля, че всички поставени въпроси бяха изключително интересни и няма как дискусиата да приключи бързо. Не се наемам да правя никакви заключения, тъй като действително смятам, че дискусиата по тези въпроси ще се развива, включително и че ще продължи сътрудничеството си с испанските колеги на основата на публично-частното партньорство. Искам само да изразя надеждата, че наистина политическите сили в България ще достигнат до философията на консенсуса по основните приоритети и детайли на съдебната реформа като национална политика, ако мога да парафразирам г-н Дорего, а не като дело на отделна политическа сила или на отделно правителство, за да можем действително да отчитаме прогрес към установяването на ефективна, независима и предвидима съдебна власт в България.

Благодаря за участието!

/12,50 ч./